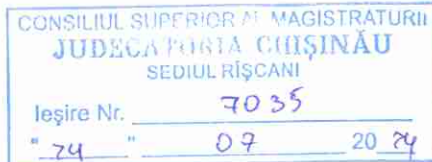

Chișinău, str. Kiev, 3 Republica Moldova
MD-2068, tel. (+373 22) 43 80 02,
tel./fax (+373 22) 43 80 02, e-mail: jrc@justice.md

Chisinau, Kiev 3, street, Republic of Moldova
MD-2068, tel. (+373 22) 43 80 02,
tel./fax (+373 22) 43 80 02, e-mail: jrc@justice.md

Dosar nr. 3-1680/2024
2-24032283-12-3-22032024

Curtea Constituțională a Republicii Moldova
mun. Chișinău, str. Alexandru Lăpușeanu, 28.

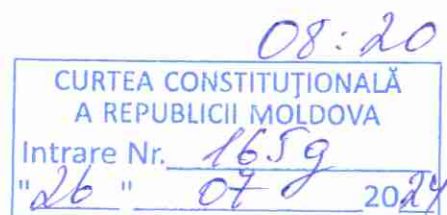
Judecătoria Chișinău (sediul Râșcani), Vă remite spre examinare sesizarea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 3 lit. f), g), art. 6 alin. (1) lit. a), b) din Legea nr. 499/1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni, înaintată în conformitate cu art. 135 alin. (1), lit. a) din Constituția Republicii Moldova, formulată de Boxăneanu Larisa, în cauza de contencios administrativ la cererea de chemare în judecată depusă de Boxăneanu Larisa și Boxăneanu Varvara împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la obligarea emiterii actului administrativ individual favorabil.

Anexe:

1. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate din 30.05.2024;
2. Copia cererii de chemare în judecată, cu anexe;
3. Copia încheierii nr. 3-1680/2024 din 24.07.2024.

Judecătorul
Judecătoriei Chișinău (sediul Râșcani)

Panfil Cristina

Atenție! Judecătoria Chișinău are calitate de operator și prelucrează date cu caracter personal. Documentul conține date cu caracter personal, iar prelucrarea acestor date poate fi făcută doar în condițiile Legii nr.133 din 08 iulie 2011 cu privire la protecția datelor cu caracter personal.

Sesizare privind excepția de neconstituționalitate

A. Autorul excepției de neconstituționalitate¹**A.1. Persoană fizică****1. Boxăneanu****2. Larisa****A. 2. Instanța de judecată****1. Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani****2. Judecător Cristina Panfil****4. Adresa instanței de judecată: strada Kiev 3, Chișinău MD-2068****5. Telefonul și e-mail-ul instanței de judecată: +37322445317, jrc@justice.md**

¹ Aici, autorul excepției de neconstituționalitate va alege rubrica relevantă, ștergându-le pe celelalte.

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun²

Subsemnata Boxăneanu Larisa (reclamant) la data de 18.01.2024 m-am adresat la Casa Teritorială de Asigurări Sociale Anenii Noi cu o cerere privind stabilirea alocației *de îngrijire, însoțire și supraveghere pentru persoana cu dizabilitate severă Boxăneanu Varvara, care este mama mea, și pentru mine Boxăneanu Larisa, persoană care îngrijesc de mama*, în temeiul art. 14 alin. (1) lit. a) și b) din Legea 499/1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni.

Prin Decizia nr. 275 din 15.02.2024 Casa Teritorială de Asigurări Sociale Anenii Noi a decis **de a-mi refuza în stabilirea alocațiilor de îngrijire, însoțire și supraveghere**, invocând că *„Alocațiile de îngrijire, însoțire și supraveghere sunt stabilite persoanelor care îngrijesc un copil cu dizabilități severe în vârstă de până la 18 ani, precum și persoanelor cu dizabilități severe din copilărie, și persoanelor cu dizabilități severe nevăzătoare. Temei legal pentru a fi stabilite alocația de îngrijire, însoțire și supraveghere pentru Boxăneanu Varvara și Boxăneanu Larisa nu există.”*

Nefiind de acord cu decizia CTAS Anenii Noi nr. 275 din 15.02.2024, la data de 01.03.2023 am înaintat o cerere prealabilă către Casa Națională de Asigurări Sociale.

Prin scrisoarea nr. 1813/24 din 12.03.2024, Casa Națională de Asigurări Sociale a respins cererea prealabilă ca fiind neîntemeiată.

Cu răspunsul primit nu am fost de acord, fapt pentru care am înaintat cerere de chemare în judecată la data de 22 martie 2024 în contencios administrativ către Casa Națională de Asigurări Sociale (CNAS), care este pe rol în Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani, solicitând:

- 1) Admiterea acțiunii,
- 2) Anularea răspunsului Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. 1813/24 din 12.03.2024 privind examinarea cererii prealabile
- 3) Anularea Deciziei Casei Teritoriale de Asigurări Sociale, Oficiul Teritorial Anenii Noi nr. 275 din 15.02.2024
- 4) Obligarea pârâtului Casa Națională de Asigurări Sociale de a *stabili alocația de îngrijire, însoțire și supraveghere pentru persoana cu dizabilitate severă Boxăneanu Varvara de la data înregistrării cererii – 18.01.2024*.
- 5) Obligarea pârâtului Casa Națională de Asigurări Sociale de a *stabili alocația de îngrijire, însoțire și supraveghere pentru Boxăneanu Larisa, pentru îngrijirea, însoțirea și supravegherea mamei Boxăneanu Varvara de la data înregistrării cererii – 18.01.2024*.
- 6) Să fim scutiți de achitarea taxei de stat din motivul situației materiale foarte dificile, atât a mamei cu dizabilitate severă, cât și a mea, care îngrijesc de mama și nu pot activa în câmpul muncii din această cauză.

La data de 07 martie 2023 Consiliul de egalitate a emis un Aviz Consultativ³ în care a fost examinat pretinsa discriminare directă pe criteriul de dizabilitate în acces la servicii de interes public. În avizul respectiv pe cauza 216/22, Consiliul de egalitate a concluzionat că au fost stabilite discriminarea în beneficierea de alocații de îngrijire, atât pentru persoane

² Această parte a formularului trebuie să conțină un rezumat al informațiilor pertinente referitoare la cauza dedusă judecării instanței de drept comun, i.e. instanței în fața căreia sau de care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate

³ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2021/01/216_2022_Aviz_constatare_votat-7-martie.pdf

cu dizabilități severe a căror dizabilitate a survenit după vârsta de 18 de ani, cât și pentru îngrijitorii persoanelor adulte cu dizabilități severe:

- **în pct. 4.7** este stabilit, *că excluderea persoanelor cu dizabilități severe, altele decât cele de vedere, a căror dizabilitate a survenit după vârsta de 18 ani, din dreptul de a beneficia de alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere contravine atât principiului nediscriminării și egalității, cât și obligațiilor asumate de stat prin adoptarea Legii privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. Consiliul în conformitate cu pct. 4.9, a recomandat modificarea art. 14 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 499/1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni și expunerea lui acestuia după cum urmează: „b) persoanelor cu dizabilități severe a căror instituția responsabilă de determinarea dizabilității le-a recomandat servicii de îngrijire permanentă din partea altei persoane.”*
- **În punctele 4.10 - 4.13** din același aviz a Consiliului de egalitate la 07.03.2023, cauza 216/22, a stabilit **că persoanele care îngrijesc de un copil cu dizabilitate severă și respectiv de persoane cu dizabilități severe adulte se află în circumstanțe similare, prin urmare trebuie să beneficieze de oportunități egale stabilite de lege.** Consiliul a menționat că nu există premise care ar justifica excluderea persoanelor care îngrijesc de persoane adulte cu dizabilități severe din dreptul de a beneficia de alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere. **Respectiv Consiliul a recomandat modificarea art. 14 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 499/1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni și expunere acestuia după cum urmează: „a) persoanelor care îngrijesc, însoțesc și supraveghează la domiciliu o persoană cu dizabilități severe.”**

Având în vedere concluziile expuse în pct. 4.7, 4.9, 4.10-4.13 din Avizul Consultativ al Consiliului de Egalitate pe cauza 216/22, ceea ce creează incertitudinea privind constituționalitatea prevederilor *prevederilor art. 3 lit. f), g), art. 6 alin. (1) lit. d), art. 14 alin. (1) lit. a) și b) din Legea nr. 499/1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni*, în coraport cu beneficiarii alocațiilor pentru îngrijire, supraveghere și îngrijire pentru persoane cu dizabilități severe a căror dizabilitate a fost stabilită până la vârsta de 18 ani, pe care îmi întemeiez acțiunea, înaintez prezenta excepție de neconstituționalitate, conform art. 12¹ Cod de Procedură Civilă.

Potrivit prevederilor art. 12¹ alin. (2) din Codul de Procedură Civilă, *„la ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale, instanța nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:*

- a) *obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție;*
- b) *excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia ori este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;*
- c) *prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;*
- d) *nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.”*

Raportând prezenta excepție de neconstituționalitate la exigențele art. 12¹ din Codul de Procedură Civilă și Hotărârii Curții Constituționale nr. 2 din 09 februarie 2016 pentru interpretarea art. 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția RM, consider că exigențele citate mai sus sunt îndeplinite din următoarele considerente:

- a) *Prezenta excepție de neconstituționalitate are ca obiect controlul constituționalității prevederilor art. 3 lit. f), g), art. 6 alin. (1) lit. d), art. 14 alin. (1) lit. a) și b) din Legea nr. 499/1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni, respectiv obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție.*
- b) *Excepția este ridicată de către reclamant, fiind astfel întrunite exigențele art. 12¹ alin. (2) lit. b) din Codul de Procedură Civilă*
- c) *Prevederile contestate prin excepția de neconstituționalitate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei. Prin prezenta excepție de neconstituționalitate se contestă prevederile art. 3 lit. f), g), art. 6 alin. (1) lit. d), art. 14 alin. (1) lit. a) și b) din Legea nr. 499/1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni. Aceste prevederi urmează a fi aplicată la soluționarea cauzei deduse judecătii, a cărei obiect se referă la stabilirea alocației de îngrijire pentru persoanele cu dizabilități severe a căror dizabilitate a fost stabilită după vârsta de 18 ani, precum și pentru persoanele care îngrijesc de o persoană cu dizabilități severe a cărei dizabilitate a fost stabilită după vârsta de 18 ani.*
- În jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, dreptul la pensie, precum și dreptul la alocație de dizabilitate, în speță de îngrijire, poate fi privit prin prisma art. 1 al Protocolului nr. 1 la CEDO (dreptul la proprietate). Curtea a statuat că introducerea unor contribuții obligatorii la sistemele de asigurări sociale creează un drept protejat în temeiul art. 1 din Protocolul nr. 1 (dreptul de proprietate), inclusiv și în cazul în care exista o legătură directă între nivelul contribuțiilor plătite și prestațiile acordate (Müller împotriva Austriei, decizie a Comisiei; Carson și alții împotriva Regatului Unit (MC), pct. 64).*
- Referitor la acest aspect, menționez că în cauza supusă examinării, subsemnatul reclamant am solicitat obligarea pârâtului Casa Națională de Asigurări Sociale de a stabili alocația de îngrijire, însoțire și supraveghere pentru persoana cu dizabilitate severă **Boxăneanu Varvara de la data înregistrării cererii – 18.01.**, precum și obligarea pârâtului Casa Națională de Asigurări Sociale de a stabili alocația de îngrijire, însoțire și supraveghere pentru **Boxăneanu Larisa, pentru îngrijirea, însoțirea și supravegherea mamei Boxăneanu Varvara de la data înregistrării cererii -18.01.2024.***
- Respectiv, reieșind din situația de fapt prin care îngrijesc de o persoană cu dizabilitate severă, care necesită îngrijire și supraveghere permanentă, mi-au generat un drept protejat în temeiul art. 1 din Protocolul nr. 1 CEDO, și anume dreptul de a primi alocația de îngrijire a unei persoane cu dizabilitate severă care necesită îngrijire și supraveghere permanentă. Prevederile legale existente la moment în Legea nr. 499 privind alocațiile sociale pentru unele categorii de cetățeni generează discriminarea constituțională în obținerea alocației date de către persoane cu dizabilitate severă stabilită după vârsta de 18 ani și pentru îngrijitorii persoanelor cu dizabilitate severă care au trecut de vârsta de 18 ani, dat fiind existența prevederilor contestate prin excepția de neconstituționalitate.*
- Astfel conchid că prevederile contestate prin excepția de neconstituționalitate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei deduse judecătii.*
- d) *Prin prezenta excepție de neconstituționalitate se contestă prevederile art. 3 lit. f), g), art. 6 alin. (1) lit. d), art. 14 alin. (1) lit. a) și b) din Legea nr. 499/1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni, care nu au fost anterior supuse controlului constituționalității. Respectiv, nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.*

C. Obiectul sesizării⁴

Exercitarea controlului constituționalității prevederilor *art. 3 lit. f), g), art. 6 alin. (1) lit. d), art. 14 alin. (1) lit. a) și b) din Legea nr. 499/1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni*, prin prisma *art. 1 alin. (3), art. 16, art. 47 din Constituție*.

Articolul 3. Beneficiarii alocațiilor

De alocații beneficiază următoarele categorii de persoane:

- f) persoanele care îngrijesc, însoțesc și supraveghează un copil cu dizabilități severe în vîrstă de pînă la 18 ani;
- g) persoanele cu dizabilități severe din copilărie – pentru îngrijire, însoțire și supraveghere.

Articolul 6. Stabilirea și plata alocațiilor

(1¹) Alocațiile se stabilesc și se plătesc în următoarele termene:

- d) alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere:
 - persoanelor specificate la *art. 14 alin. (1) lit. a)* – de la data stabilirii alocației pentru persoana cu dizabilități;
 - persoanelor specificate la *art. 14 alin. (1) lit. b) și c)* – de la data stabilirii alocației pentru persoana cu dizabilități sau a pensiei de dizabilitate;

Articolul 14. Condițiile de stabilire a alocației

(1) Alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere se stabilește:

- a) persoanelor care îngrijesc, însoțesc și supraveghează la domiciliu un copil cu dizabilități severe în vîrstă de pînă la 18 ani;
- b) persoanelor cu dizabilități severe din copilărie;
- c) persoanelor cu dizabilități severe nevăzătoare.

⁴ În această parte a formularului se vor menționa prevederile contestate în fața Curții Constituționale, potrivit competenței sale ratione materiae. Aceste prevederi trebuie să fie aplicabile la soluționarea cauzei în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție⁵

Consider că normele contestate sunt contrare principiului egalității (art. 16 din Constituție), și aduc atingere gravă dreptului la un trai decent (art. 47 din Constituție). Drept consecință, normele contestate afectează grav demnitatea umană, proclamată de Constituție ca fiind o valoare supremă și garantată (Preambul, art. 1 alin. (3) din Constituție).

1. Normele contestate sunt contrare art. 16 din Constituție, întrucât generează discriminarea persoanelor cu dizabilități în exercitarea dreptului la reexaminarea pensiei de dizabilitate, în comparație cu titularii pensiei pentru limită de vârstă.
 - 1.1. Conform prevederilor art. 16 din Constituție,

„(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(1) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”
 - 1.2. Articolul 16 din Constituție reprezintă un principiu general, în corelare cu care se aplică drepturile și libertățile garantate de normele constituționale, nefiind admisă diferențierea cetățenilor Republicii Moldova pe baza apartenenței rasiale, etnice, lingvistice, politice, religioase, sociale, de gen sau în bază de opinie, avere sau naționalitate.
 - 1.3. În jurisprudența sa anterioară cu privire la incidența articolului 16 din Constituție, Curtea a amintit că egalitatea în fața legii și a autorităților publice presupune absența oricărei discriminări directe sau indirecte. Curtea a stabilit că discriminarea are loc atunci când persoanele care se află în situații asemănătoare sunt tratate în mod diferit (i.e. discriminare directă) sau când persoanele care se află în situații diferite sunt tratate în același mod (i.e. discriminare indirectă), cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv și rezonabil. Așadar, o măsură intră în câmpul de aplicare al articolului 16 din Constituție atunci când aceasta conduce, în funcție de anumite criterii, la rezultate diferite, sau când, utilizând criterii neutre, aceasta are ca efect particular dezavantajarea unei categorii de persoane. Curtea a precizat că stabilirea criteriilor care stau la baza unei discriminări este întotdeauna o problemă complicată. Chiar dacă se poate conveni asupra anumitor elemente, vor exista întotdeauna cazuri neobișnuite care nu se pretează la regulă. Având în vedere aceste considerente, Curtea a trebuit să stabilească dacă prevederile care fac obiectul excepției de neconstituționalitate instituie un tratament diferențiat (pct. 34-36, Hotărârea Curții Constituționale din 22 noiembrie 2018).
 - 1.4. În această ordine de idei, menționez că normele supuse controlului constituționalității au făcut obiectul unui control al Consiliului pentru Egalitate, care a examinat prevederile contestate prin prisma corespunderii cu principiul nediscriminării, în Avizul Consultativ din 07 martie 2023 pe cauza 216/22⁶

⁵ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va argumenta de ce consideră aplicabil unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție, adică va argumenta dacă există o ingerință în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție.

⁶ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2021/01/216_2022_Aviz_constatare_votat-7-martie.pdf

- 1.5. Conform prevederilor art. 12 alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012, Consiliul pentru egalitate este împuternicit cu atribuții privind examinarea corespunderii legislației în vigoare cu standardele privind nediscriminarea. În exercitarea acestei atribuții, Consiliul adoptă avize consultative și inițiază propuneri de modificare a legislației în vigoare.

Examinând normele contestate prin prisma respectării standardelor privind nediscriminarea, Consiliul pentru Egalitate a observat existența unui tratament diferentiat și defavorabil în accesul la alocații de îngrijire, însoțire și supraveghere pentru persoane cu dizabilități severe a căror dizabilitate a fost stabilită după vârsta de 18 ani, cât și pentru persoanele care îngrijesc, însoțesc și supraveghează o persoană cu dizabilitate severă a cărei dizabilitate a fost stabilită după vârsta de 18 ani. În concluziile Consiliului de egalitate au fost stabilite discriminarea în beneficierea de alocații de îngrijire, atât pentru persoane cu dizabilități severe a căror dizabilitate a survenit după vârsta de 23 de ani, cât și pentru îngrijitorii persoanelor adulte cu dizabilități severe:

- **în pct. 4.7** este stabilit, *că excluderea persoanelor cu dizabilități severe, altele decât cele de vedere, a căror dizabilitate a survenit după vârsta de 18 ani, din dreptul de a beneficia de alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere contravine atât principiului nediscriminării și egalității, cât și obligațiilor asumate de stat prin adoptarea Legii privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. Consiliul în conformitate cu pct. 4.9, a recomandat modificarea art. 14 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 499/1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni și expunerea lui acestuia după cum urmează: „b) persoanelor cu dizabilități severe a căror instituția responsabilă de determinarea dizabilității le-a recomandat servicii de îngrijire permanentă din partea altei persoane.”*
 - **În punctele 4.10 - 4.13** din același aviz a Consiliului de egalitate la 07.03.2023, cauza 216/22, a stabilit că **persoanele care îngrijesc de un copil cu dizabilitate severă și respectiv de persoane cu dizabilități severe adulte se află în circumstanțe similare, prin urmare trebuie să beneficieze de oportunități egale stabilite de lege.** Consiliul a menționat că nu există premise care ar justifica excluderea persoanelor care îngrijesc de persoane adulte cu dizabilități severe din dreptul de a beneficia de alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere. **Respectiv Consiliul a recomandat modificarea art. 14 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 499/1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni și expunere acestuia după cum urmează: „a) persoanelor care îngrijesc, însoțesc și supraveghează la domiciliu o persoană cu dizabilități severe.”**
- 1.6. În concluzie, Consiliul pentru Egalitate a conchis că **art. 3 lit. f), g), art. 6 alin. (1) lit. d), art. 14 alin. (1) lit. a) și b) din Legea nr. 499/1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni,** care reglementează modul de stabilire a alocațiilor de dizabilitate pentru persoane cu grad sever de dizabilitate, **instituie o situație discriminatorie în privința stabilirii alocațiilor de îngrijire, însoțire și supraveghere atât pentru persoanele care au fost determinate în grad sever de dizabilitate după vârsta de 18 ani, cât și pentru persoanele care îngrijesc, însoțesc sau supraveghează o persoană cu dizabilitate severă după atingerea de către aceasta a vârstei de 18 ani.** Iar în vederea eliminării situației discriminatorii constatate și asigurarea repunerii în drepturi a victimelor discriminării, Consiliul a recomandat operarea modificărilor de rigoare **art. 3 lit. f), g), art. 6 alin. (1) lit. d), art. 14 alin. (1) lit. a) și b) din Legea nr. 499/1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni,**

- 1.7. Potrivit prevederilor alin. (1) din art. 16 al Constituției RM, care reglementează conținutul constituțional al dreptului la egalitate, „respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului”. Prin urmare reiese, că odată ce o autoritate publică împuternicită cu dreptul de a examina corespunderea legislației naționale cu standardele privind nediscriminarea, constată existența unei situații de discriminare provocate de o prevedere din lege, statul urmează să întreprindă măsuri efective în vederea restabilirii dreptului la egalitate ce a fost încălcat prin efectul normei legale discriminatorii.
- 1.8. În acest sens sunt relevante explicațiile oferite de Comitetului ONU privind drepturile economice, sociale și culturale în pct. 40 al Comentariului general nr. 19 „Cu privire la dreptul la securitate socială”, care stipulează următoarele:
„În timp ce pactul prevede realizarea progresivă și recunoaște constrângerile datorate limitelor resurselor disponibile, Pactul impune Statelor Părți diferite obligații care au un efect imediat. Statele Părți au obligații imediate în ceea ce privește dreptul la securitatea socială, cum ar fi garantarea faptului că acest drept va fi exercitat fără discriminare de orice fel, asigurând egalitatea drepturilor bărbaților și femeilor”.
- 1.9. Astfel, declararea neconstituționalității normelor contestate este o condiție sine-qua-non pentru a garanta persoanelor cu dizabilități exercitarea imediată și fără discriminare a dreptului la asistență și protecție socială, consfințit de art. 47 din Constituție.
2. **Normele contestate sunt contrare art. 47 din Constituție**, întrucât restrânge persoanelor cu dizabilități posibilitatea de a-și îmbunătăți nivelul de trai, corespunzător contribuțiilor sociale achitate în fondurile de protecție socială. Totodată, normele contestate sunt **contrare art. 1 alin. (3) din Constituție**, întrucât afectează grav demnitatea umană, proclamată de Constituție ca fiind o valoare supremă și garantată.
- 2.1. Conform art. 47 din Constituție,
„(1) Statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.
(2) Cetățenii au dreptul la asigurare în caz de: șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrânețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subsistență, în urma unor împrejurări independente de voința lor.”
- 2.2. În același timp, art. 4 din Constituție prevede: „(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte. (2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.”
- 2.3. Reieșind din prevederile art. 4 din Constituție, citate mai sus, conchidem că conținutul dreptului garantat de art. 47 din Constituție nu se limitează doar la sensul literal al textului acestui din urmă articol, ci și se completează în măsură

- corespunzătoare cu garanțiile și angajamentele asumate prin ratificarea de către Republica Moldova a tratatelor internaționale în domeniul drepturilor omului.
- 2.4. Conform prevederilor art. 28 alin. 1 din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Republica Moldova a recunoscut persoanelor cu dizabilități și familiilor lor dreptul la un standard adecvat de viață și la îmbunătățirea continuă a condițiilor de trai și și-a asumat angajamentul să ia măsurile adecvate pentru a proteja și promova exercitarea acestui drept fără discriminare pe criterii de dizabilitate.
- 2.5. Potrivit art. 9 din Pactul Internațional privind drepturile economice, sociale și culturale, „Statele Părți la prezentul Pact recunosc dreptul pe care îl are orice persoană la securitatea socială, inclusiv asigurări sociale.”
- 2.6. Prin art. 2 alin. 1 din același Pact, statele părți s-au angajat ca exercitarea deplină a drepturilor recunoscute în Pact să fie asigurată progresiv prin toate mijloacele adecvate, inclusiv prin adoptarea de măsuri legislative. Iar prin art. 11 din Pact, Republica Moldova a recunoscut dreptul oricărei persoane la un nivel de trai suficient pentru ea însăși și familia sa precum și la o îmbunătățire continuă a condițiilor sale de existență, asumându-și obligația de a lua măsuri potrivite pentru a asigura realizarea acestui drept.
- 2.7. Conform prevederilor art. 1 din Legea nr. 489 din 08.07.1999 privind sistemul public de asigurări sociale (în continuare: Legea nr. 489/1999), pensiile sau alte tipuri de prestații sociale, ajutoare, inclusiv alocațiile de dizabilitate constituie o parte componentă a sistemului public de asigurări sociale. Prin urmare, alocațiile de dizabilitate ca și pensiile urmează a fi reglementate conform principiilor organizării și funcționării sistemului public de asigurări sociale, prevăzute în art. 3 din Legea nr. 489/1999, și anume:
- principiul unicității, potrivit căruia statul organizează și garantează sistemul public bazat pe aceleași norme de drept;
 - principiul egalității, care asigură tuturor participanților la sistemul public - contribuabili și beneficiari - un tratament nediscriminatoriu în ceea ce privește drepturile și obligațiile prevăzute de lege;
 - principiul solidarității sociale, inter și intragenerații, conform căruia participanții la sistemul public își asumă conștient și reciproc obligații și beneficiază de dreptul pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea riscurilor sociale prevăzute de lege;
 - principiul obligativității, potrivit căruia persoanele fizice și juridice au, conform legii, obligația de a participa la sistemul public, iar drepturile de asigurări sociale se exercită corelativ îndeplinirii obligațiilor;
 - principiul contributivității, conform căruia drepturile de asigurări sociale se cuvin pe temeiul contribuțiilor de asigurări sociale plătite.
- 2.8. În acest context, atrag atenția Înaltei Curți asupra faptului că prevederile contestate prin prezenta excepție de neconstituționalitate încalcă grav principiile enunțate mai sus. Respectiv, existența unor norme care stabilesc alocația de îngrijire, însoțire și supraveghere doar pentru îngrijitorii persoanelor cu dizabilități severe pînă la vîrsta cînd persoanele îngrijite au atins 18 ani și stabilirea normei referitor la careia doar persoanele care au dizabilitate severă stabilită pînă la 18 ani pot beneficia de

alocația de îngrijire, însoțire și supraveghere când aceștia vor împlini 18 ani, și imposibilitatea persoanelor care le-a fost stabilită grad sever de dizabilitate după împlinirea vârstei de 18 ani și necesită alocație de îngrijire **constituie o veritabilă ingerință în dreptul la protecție socială** a persoanelor cu dizabilități. *Or, existența norme care limitează dreptul și cercul beneficiarilor alocației de îngrijire, însoțire și supraveghere în rîndul persoanelor cu dizabilitate severă și a îngrijitorilor acestor persoane cărora li se oferă această alocație doar pînă la împlinirea persoanei cu dizabilitate severă a vârstei de 18 ani, are drept efect discriminarea persoanelor cu dizabilități în ceea ce privește posibilitatea obținerii dreptului de a primi alocația de îngrijire, însoțire și supraveghere pentru persoane cu dizabilitate severă și le barează dreptul de a avea posibilitatea de a atinge un standard adecvat de viață și de a-și îmbunătăți continuu condițiile de trai, așa cum prevede art. 47 din Constituție.*

- 2.9. Cu referire la aceste aspecte, este relevantă jurisprudența CtEDO, care a statuat constant în sensul că *"o reducere substanțială a nivelului pensiei ar putea fi considerată ca afectând substanța dreptului de proprietate și chiar a însuși dreptului de a rămâne beneficiar al sistemului de asigurare"* (cauza *Muller versus Austria*). În speța *Gaygusuz versus Austria* (1996), Curtea a stabilit că „pensia constituie un drept patrimonial, iar diminuarea acesteia s-ar echivala cu o expropriere.”
- 2.10. Cu toate că din momentul ultimei evaluări ai RM în fața Comitetului ONU pentru drepturile economice, sociale și culturale au trecut mai mult de 4 ani, Republica Moldova nu a reușit să asigure majorarea nivelului pensiei minime de dizabilitate corespunzător nivelului minim de existență.
- 2.11. Or, conform Hotărârii de Guvern nr. 217 din 26.03.2024 cu privire la indexarea și majorarea prestațiilor sociale⁷, cuantumul minim al pensiei pentru limită de vîrstă constituie 2777, 86 lei. Respectiv, mărimea alocației de îngrijire, însoțire și supraveghere constituie din 01 aprilie 2024 - 80 % din pensia minimă pentru limită de vîrstă și constituie 2222, 28 lei, **și este mai mică decît valoarea minimului de existență pentru femeile din localități rurale de unde sunt eu și care este în valoare de 2737,6 lei, stabilit de Biroul Național de Statistică**⁸:
- 2.12. Referitor la acest din urmă aspect, în jurisprudența sa anterioară, Curtea Constituțională a oferit o interpretare a noțiunii de „nivel de trai decent” în domeniul pensiilor, stabilind că „garanțiile statuate de art.47 al Constituției se impun numai atunci când măsurile de protecție socială se devalorizează sub minimul mijloacelor de subzistență necesare persoanei pentru un trai demn .

⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142525&lang=ro

⁸

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala__04%20NIV__NIV050/NIV050090.px/table/tableViewLayout2/?loadedQueryId=4e3fd441-f469-4669-9799-1323d528deae&timeType=from&timeValue=2023

E. Argumentarea prefinsei încălcări a unuia sau a mai multor drepturi garantate de Constituție⁹

În jurisprudența sa anterioară, Curtea Constituțională a stabilit analogic ca și pentru alocația de dizabilitate de îngrijire, însoțire și supraveghere, că dreptul la pensie de dizabilitate intră în câmpul de aplicare al articolului 47, iar controlul exercitat de Curte trebuie să se axeze pe existența unei ingerințe în dreptul la protecție socială și asupra faptului dacă această ingerință respectă exigențele stabilite la articolul 54 din Constituție (pct. 37-38, Hotărârea Curții Constituționale a RM din 22.11. 2018, pct. 66-92 din Hotărârea Curții Constituționale a RM nr. 30 din 23.09.2021). În acest sens, o restrângere a drepturilor relative garantate de Constituție trebuie să fie prevăzută de lege, să fie necesară în interesele menționate la art.54 alin.(2) din Legea fundamentală, să fie proporțională cu situația care a determinat-o și să nu aducă atingere substanței dreptului de proprietate, altfel spus - să servească unui interes public legitim.

Lista exhaustivă a scopurilor considerate legitime pentru justificare existenței unor ingerințe în drepturile protejate de Constituție este prevăzută în alin. (2) art. 54 din Constituție, și anume:

- asigurarea securității naționale
- asigurarea integrității teritoriale
- bunăstarea economică a țării
- asigurarea ordinii publice
- prevenirea tulburărilor în masă și infracțiunilor
- protejarea drepturilor, libertăților și demnității altor persoane
- împiedicarea divulgării informațiilor confidențiale
- garantarea autorității și imparțialitate justiției

Raportând normele contestate la prevederile art. 54 din Constituție, conchid că **limitările stabilite prin normele contestate nu vin în protejarea unui interes public general** în sensul art.54 alin.(2) din Constituție, **sunt disproporționate** și aduc atingere atât dreptului de proprietate cât și dreptului la asistență și protecție socială. Or, limitările introduse prin normele contestate, excluzând persoanele cu dizabilități severe cărora li s-a stabilit dizabilitatea după vârsta de 18 ani din dreptul de a primi alocația de dizabilitate, precum și îngrădirea de a primi alocație de îngrijire, însoțire și supraveghere pentru persoanele care îngrijesc de un adult cu dizabilitate severă, **nu influențează, respectiv, nu sunt necesare pentru scopurile enunțate în alin. (2) al art. 54 din Constituție.**

Dimpotrivă, normele contestate aduc atingere bunăstării economice a țării (prin efectul creșterii gradului de sărăcie în rândul unor persoane cu dizabilități severe (persoane cu dizabilități severe, cărora li s-a determinat gradul de dizabilitate după împlinirea vârstei de 18 ani și persoanele care îngrijesc, însoțesc sau supravehjează o persoană cu dizabilitate severă de vîrstă adultă, în

⁹ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va argumenta, după caz, de ce consideră că îi este încălcat unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție. Este recomandabil ca acesta să urmeze, în argumentarea sa, următorii pași: (1) dacă ingerința în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție este prevăzută de lege; în caz afirmativ, (2) dacă ingerința urmărește realizarea unui scop legitim permis de Constituție; în caz afirmativ, (3) dacă există o legătură rațională între ingerință și scopul legitim urmărit; în caz afirmativ, (4) dacă ar putea fi instituite alte măsuri legislative la fel de eficiente și mai puțin intruzive pentru dreptul/drepturile fundamentale în discuție; în caz afirmativ, (5) dacă ingerința este proporțională cu scopul legitim urmărit.

raport cu beneficiarii alocațiilor de îngrijire, însoțire și supraveghere, cărora li s-a stabilit gradul de dizabilitate pînă la vîrsta de 18 ani sau persoanele cu dizabilități severe nevăzătoare, sau a îngrijitorilor persoanelor cu dizabilități severe care au pînă la 18 ani și afectează grav protecția drepturilor, libertăților și demnității altor persoane (dreptul la un trai decent al persoanelor cu dizabilități și a familiilor acestora, recunoscut de art. 47 din Constituție, art. 11 din PIDESC, art. 28 din CDPD).

Totodată, menționez că prin efectul normelor contestate, beneficiarilor de alocații cărora li este îngrădit accesul la alocația de îngrijire, însoțire și supraveghere le este îngrădită oportunitatea egală pentru creșterea nivelului de trai.

În acest context, sunt relevante aprecierile Curții Constituționale în jurisprudența sa anterioară, conform căroră „*punând în balanță interesul statului de a stabili anumite termene de apariție, exercitare sau apărare a drepturilor civile în scopul asigurării certitudinii juridice, pe de o parte, și dreptul cetățenilor de a primi integral pe parcursul întregii vieți pensia stabilită în condițiile legii, aceasta fiind, de regulă, sursa lor primară de existență, pe de altă parte, Curtea constată că acesta din urmă prevalează.*” .

Prin urmare, conchid că normele contestate nu garantează, persoanelor cu dizabilitate severă stabilită după vîrsta de 18 ani, cît și pentru îngrijitorii persoanelor cu dizabilități severe care au vîrsta de peste 18 ani, un minim de asigurare socială și nu asigură un echilibru social între păturile sociale ale populației și astfel contravin garanțiilor constituționale privind dreptul la asistență și protecție socială statuat de art.47 coroborat cu art. 16 din Constituție.

F. Lista documentelor relevante (dacă este cazul)¹⁰

1. Avizul Consultativ al Consiliului pentru egalitate din 07 martie 2023, pe cauza nr. 216/22

¹⁰ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va enumera documentele relevante (extrasul cu prevederile normative contestate, alte hotărâri sau decizii ale Curții Constituționale cu un obiect similar, alte hotărâri sau decizii cu obiect similar pronunțate de alte curți constituționale, jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului, studii de drept comparat), pe care le va anexa.

G. Declarația și semnătura autorului sesizării¹¹

Subsemnata **Boxăneanu Larisa**, autorul prezentei excepții de neconstituționalitate, declar pe propria onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice, pentru ce semnez.

¹¹ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va declara pe propria sa onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice, semnând la final.

Î N C H E I E R E

24 iulie 2024

mun. Chișinău

Judecătorul Judecătoriai Chișinău (sediul Râșcani), Panfil Cristina, specializat în materia contenciosului administrativ,

examinând cererea reclamantei Boxăneanu Larisa cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate,

în cauza de contencios administrativ intentată de Boxăneanu Larisa și Boxăneanu Varvara împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la obligarea emiterii actului administrativ individual favorabil,

a c o n s t a t a t :

Boxăneanu Larisa și Boxăneanu Varvara au înaintat acțiuni de contencios administrativ împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la stabilirea alocației pentru îngrijire, însoțire și supraveghere.

Coreclamanta Boxăneanu Larisa a formulat cerere privind ridicarea excepției de neconstituționalitate pe marginea prevederilor art. 3 lit. f), g), art. 6 alin. (1) lit. d), art. 14 alin. (1) lit. a), b) din Legea nr. 499/1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni.

Prin referința depusă de Casa Națională de Asigurări Sociale în persoana directoarei generale, Țîbîrnă Elena s-a evidențiat că competența referitor la cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate aparține Curții Constituționale în maniera prevăzută de art. 12¹ din Codul de procedură civilă.

Audiind poziția participanților la proces, analizând argumentele ce vizează ridicarea excepției de neconstituționalitate și raportându-le exigențelor instituite în acest sens, judecătorul consideră necesar de a ridica excepția de neconstituționalitate cu sesizarea în acest sens a Curții Constituționale a Republicii Moldova din următoarele considerente.

În corespundere cu **art. 2 alin. (2) din Codul administrativ**, anumite aspecte ce țin de activitatea administrativă privind domenii specifice de activitate pot fi reglementate prin norme legislative speciale derogatorii de la prevederile prezentului cod numai dacă această reglementare este absolut necesară și nu contravine principiilor prezentului cod.

În acord cu **art. 195 din Codul administrativ**, procedura acțiunii în contenciosul administrativ se desfășoară conform prevederilor prezentului cod. Suplimentar se aplică corespunzător prevederile Codului de procedură civilă, cu excepția art. 169–171.

Conform **art. 230 din Codul administrativ**, încheierile judecătorești care se motivează se emit în procedură scrisă. Dacă consideră necesar, instanța de judecată citează participanții la proces.

În conformitate cu **art. 12¹ din Codul de procedură civilă**, în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională.

La ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale, instanța nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

- a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție;
- b) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia ori este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;
- c) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;
- d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune printr-o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate se amână pledoariile.

Dacă nu sunt întrunite cumulativ condițiile specificate la alin. (2), instanța refuză ridicarea excepției de neconstituționalitate printr-o încheiere care poate fi atacată odată cu fondul cauzei.

Instanța de judecată poate ridica excepția de neconstituționalitate doar dacă cererea de chemare în judecată sau cererea de apel a fost acceptată în modul prevăzut de lege ori dacă cererea de recurs împotriva hotărârii sau deciziei curții de apel a fost declarată admisibilă conform legii.

La caz, judecătorul reține că titularul cererii pretinde neconstituționalitatea art. 3 lit. f), g), art. 6 alin. (1) lit. d), art. 14 alin. (1) lit. a), b) din Legea nr. 499/1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni.

La fel, judecătorul atestă că cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate enunțată, întrunește exigențele legale și urmează a fi admisă, or, obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova, excepția este ridicată de către subiectul abilitat de lege cu acest drept, prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei și nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale a Republicii Moldova având ca obiect prevederile contestate.

În lumina celor menționate supra și în conformitate cu art. 2, 195, 230 din Codul administrativ, art. 12¹, 269-270 din Codul de procedură civilă, judecătorul

d i s p u n e :

Se admite cererea reclamantei Boxăneanu Larisa cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate, în cauza de contencios administrativ intentată de Boxăneanu Larisa și Boxăneanu Varvara împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la obligarea emiterii actului administrativ individual favorabil.

Se sesizează Curtea Constituțională a Republicii Moldova cu privire la realizarea controlului constituționalității prevederilor art. 3 lit. f), g), art. 6 alin. (1) lit. d), art. 14 alin. (1) lit. a), b) din Legea nr. 499/1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni.

Se remite Curții Constituționale a Republicii Moldova acțiunea deferită judecății, prezenta încheiere și sesizarea.

Ridicarea excepției de neconstituționalitate nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate se vor amână pledoariile.

Încheierea nu este susceptibilă de atac.

Judecătorul

COPIA CORESPUNDE ORIGINALULUI
 Judecator
 Semnatura

Panfil Cristina